

Journal of Social Intervention: Theory and Practice –
2024 – Volume 33, Issue 1, pp. 76–80
<http://doi.org/10.18352/jsi.813>

ISSN: 1876-8830

URL: <http://www.journalsi.org>

Publisher: Hanze University of Applied Sciences /
NHL Stenden University of Applied Sciences
Open Access Journals

Copyright: this work has been published under a
Creative Commons Attribution-Noncommercial-No
Derivative Works 3.0 Netherlands License

Tim Van Meurs. **No appetite for meddling: The role of anti-institutionalism in educational differences in the receptivity to nutrition interventions.** Doctoral Thesis, Erasmus University Rotterdam. 2023, pp. 210.

ISBN: 978-94-6469-506-9. Nederlands: Geen trek in bemoeienis. De rol van anti-institutionalisme in opleidingsverschillen in de ontvankelijkheid voor voedingsinterventies.

BOOKS

MARIE-JOSÉ AHLERS

Marie-José Ahlers is andragoog en als docent-onderzoeker verbonden aan de opleiding Voeding en Diëtetiek van de Hanzehogeschool Groningen. Ze deed onderzoek naar leefstijl bij mensen met een verstandelijke beperking en maakt deel uit van de Innovatiewerkplaats Actief Leven met een Beperking. E-mail: m.j.g.ahlers@pl.hanze.nl

VOEDINGSINTERVENTIES

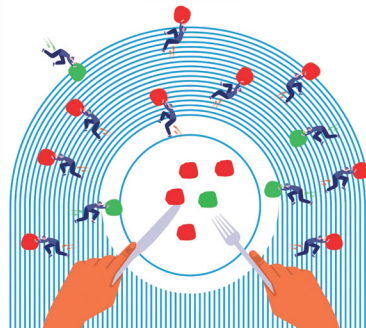
In september 2023 heeft Tim van Meurs zijn proefschrift 'Geen trek in bemoeienis' gepubliceerd. In een tijd waarin mensen steeds ongezonder worden en er meer gevallen van overgewicht zijn, tracht Van Meurs een verklaring te vinden voor de beperkte effectiviteit van voedingsinterventies, vooral bij mensen die lager opgeleid zijn.

Een boeiend onderzoek dat beschrijft dat interventies zich niet uitsluitend op individuele factoren moeten richten, maar eerder vanuit een sociologisch perspectief benaderd moeten worden. Dit perspectief

No Appetite for Meddling

The role of anti-institutionalism
in educational differences in the receptivity
to nutrition interventions

Tim van Meurs

is tot nu toe onvoldoende belicht, vooral als het gaat om voedingsinterventies. Wat kunnen we uit dit proefschrift leren?

Samenvatting

Er is een toenemende prevalentie van niet-overdraagbare ziekten als gevolg van overgewicht en de rol van ongezonde voeding hierin. Officiële instituties die zich bezighouden met gezondheidsbevordering, zoals de gezondheidszorg, wetenschap en politiek, implementeren voedingsinterventies om gezonde voedingspatronen te bevorderen. Echter, deze interventies lijken minder effectief te zijn onder lager opgeleide burgers, waardoor de bestaande kloof in gezondheid verder wordt vergroot. In het proefschrift wordt de rol van anti-institutionalisme onderzocht, oftewel de afkeer van officiële instituties, in de ontvankelijkheid voor voedingsinterventies van burgers.

Doel van dit proefschrift was het ontdekken of de percepties van burgers over instituties inderdaad verbonden zijn aan hun ontvankelijkheid voor voedingsinterventies en/of de onderwijskundige verschillen deze ontvankelijkheid verklaren.

Er zijn drie groepen met drie verschillende onderwijsniveaus onderzocht: primair/lager secundair (basisonderwijs en vmbo); hoger secundair (havo/vwo en mbo); en tertiair (hbo en wo) onderwijs. Er zijn verschillende onderzoeksmethodes gehanteerd. In een verkenning zijn interviews afgenomen en er is gekeken naar reacties op nieuwsberichten over verschillende gezondheidszorgmaatregelen op sociale media. Veel mensen hebben een anti-institutioneel gevoel, deze anti-institutionele sentimenten kregen vaak veel likes en reacties.

Interventiestudies op het gebied van voeding besteden weinig aandacht aan socioculturele aspecten. Bij voedingsinterventies staan vooral economische en cognitieve factoren in de schijnwerpers. Meurs vermoedt dat twee sociale aspecten een belangrijke rol spelen; institutioneel wantrouwen en anti-paternalisme. Het gevoel van wantrouwen en betutteling kan voortkomen uit ervaringen van ongelijkheid, discriminatie, of het gevoel dat deze instellingen niet in belang handelen van lager opgeleide burgers. De levensstijl van mensen met een lage SES wordt als fout beschouwd en ze hebben het gevoel te worden 'beschaafd'.

De lagere opname van institutionele voedingsinformatie door minder goed opgeleide individuen kan voornamelijk worden toegeschreven aan hun anti-institutionalistische neigingen en veel minder aan gangbare verklaringen die zich richten op hun financiële omstandigheden of beperkte

BOOKS

voedingskennis. Hoofdstuk 4 werpt licht op deze kwestie door middel van een enquête-experiment rondom de suikertaks en beschrijft dat anti-institutionalisme niet noodzakelijkerwijs wordt opgeroepen door informatie die institutionele bronnen benadrukt of vereenvoudigde en directe taal gebruikt.

De resultaten tonen voornamelijk een gebrek aan bewijs dat de geteste strategieën daadwerkelijk negatieve attitudes tegenover de informatie of de bron ervan veroorzaken. Echter, ze laten ook zien dat burgers zonder tertiaire opleiding desondanks consequent negatiever zijn over beide, ongeacht de vorm van informatie.

Het is nog steeds onduidelijk waarom informatie-interventies (in)effectief zijn bij burgers met een lage sociaaleconomische status (SES). Bevindingen uit onderzoek tonen aan dat anti-institutionalisme een aanzienlijk deel van de opleidingsverschillen in informatiegebruik verklaart, met name tussen burgers met of zonder hbo- of universiteitsdiploma.

Het tot nu toe grotendeels genegeerde concept van anti-institutionalisme biedt een verklaring voor de mogelijke ineffectiviteit van voedingsinterventies onder niet-tertiair opgeleide burgers. Belangrijk is het bouwen van bruggen tussen hoger opgeleide burgers die het beleid bepalen en degenen die bereikt moeten worden, in plaats van het opleggen van een levensstijl die zij als correct beschouwen. Dit inzicht pleit voor een meer inclusieve benadering waarbij begrip en respect voor verschillende perspectieven centraal staan.

Recensie

Onderzoek doen naar anti-institutionalisme in een tijd waarin COVID de wereld beheerst is een interessant gegeven voor dit proefschrift. Juist in deze tijd bepaalde de overheid en het RIVM wat we mochten doen en vooral ook wat we niet mochten ten behoeve van onze gezondheid. Het lijkt dus het juiste moment voor dit onderzoek en mooi dat Van Meurs hier door verschillende onderzoeksmethoden meer over te weten wil komen.

De weerzin tegen de COVID maatregelen van de overheid verschilde in Nederland tussen verschillende bevolkingsgroepen (PHAROS, 2020). De link naar anti-institutionalisme kan hier getrokken worden. Maar andere determinanten zijn ook interessant om te onderzoeken. Zijn jongeren meer tegen de instituten dan ouderen? Bepaalt je woonplaats je weerzin? Kunnen we hier een parallel trekken met het stemgedrag van oktober 2023?

Eén van de manieren om dit te onderzoeken was, naast enkele interviews, een analyse naar anti-institutionele berichten op sociale media. Meurs gebruikt veel interpretatie bij de verschillende reacties wie gereageerd hebben. Het is lastig om goed te achterhalen wie dit nu zijn geweest. Zijn dit inderdaad lager opgeleiden of kan het iedereen zijn geweest? En in hoeverre was er sprake van een filterbubbel? (Dogruel et al., 2022). Dus, in hoeverre is Meurs blootgesteld aan informatie die overeenkomt met zijn eigen overtuigingen en voorkeuren, waardoor andere perspectieven en informatie worden beperkt? Dit kan ook worden versterkt door de algoritmes op sociale media. Wordt hiermee het beeld rondom anti-institutionalisme versterkt?

Meurs zegt in zijn proefschrift dat “in de zoektocht naar een diepgaand begrip van het gedrag van bevolkingsgroepen, het van cruciaal belang is om niet alleen naar individuen te kijken, maar ook naar de sociale verbindingen die hen vormen”, en daar slaat hij wat mij betreft de spijker op zijn kop. Gewoontes die van generatie op generatie worden doorgegeven, zoals wat je moeder zegt dat je eet je en samen met je vrienden in de pauze naar de supermarkt, spelen hierin een grote rol.

Als docent gedrag bij de opleiding voeding en diëtetiek probeer ik voedingsexperts en diëtisten van de toekomst mee te geven dat het veranderen van eetgedrag van patiënten, cliënten en bevolking ingewikkeld is. Tegen je patiënt zeggen dat hij geen lekkers meer mag eten is inmiddels wel achterhaald. Als individu moet je sterk in je schoenen staan om de verleidingen van lekker, vaak ongezond eten te weerstaan. Als iedereen in de pauze een patatje gaat eten, dan zou je wel gek zijn om dit niet te doen. We weten al jaren dat omgevingsfactoren ook van grote invloed zijn op ons gedrag (Brug et al., 2022). De fysieke omgeving, sociaal-culturele en economische factoren bepalen voor een groot deel ons gedrag. We weten dat wetten helpen bij het veranderen van ons gezondheidsgedrag; autogordels en het verbod op roken in publieke gelegenheden zijn hier voorbeelden van. Maar lukt het ook om groepen mensen te verleiden gezonder gedrag te laten vertonen? Dus niet meer zeggen wat *niet* mag, maar vooral kijken naar wat wel kan?

Instituten bepalen in Nederland door middel van het preventieakkoord ook de voedingsinterventies die uitgezet worden (Rijksoverheid, 2018). Meurs zegt dat we bruggen moeten bouwen tussen beleidsmakers en de lager opgeleiden. Maar hoe? Meurs geeft hier geen tips voor, maar dat is volgens mij nu juist de vraag. Hoe zorgen we er nu voor dat we naar elkaar luisteren, begrip hebben voor ieders leefwereld en een beetje verdraagzaam zijn?

Sociale professionals spelen een belangrijke rol bij voedingsinterventies, vooral omdat ze de brug kunnen vormen tussen gezondheidsinformatie en diverse bevolkingsgroepen. Door rekening te

BOOKS

houden met culturele verschillen kunnen sociale professionals voedingsinterventies aanpassen aan de specifieke behoeften en voorkeuren. Dit vergroot de acceptatie en effectiviteit van de interventies. Gebruik bijvoorbeeld rolmodellen, maar weten we dit eigenlijk ook al niet lang vanuit de theorie? Waarom is de praktijk dan zo weerbarstig?

Het proefschrift pleit voor een meer inclusieve benadering van voedingsinterventies, waarbij begrip en respect voor verschillende perspectieven centraal staan. Dit inzicht is van cruciaal belang voor het overbruggen van de kloof in gezondheidsbevordering en het effectief bereiken van diverse bevolkingsgroepen. Kortom, het proefschrift biedt waardevolle bijdragen aan het begrip van de complexe relatie tussen anti-institutionalisme, onderwijsniveau en de effectiviteit van voedingsinterventies.

REFERENTIES

- Brug, J., van Assema, P., Kremers, S., & Lechner, L. (2022). *Gezondheidsvoorlichting en gedragsverandering*. Uitgeverij Koninklijke Van Gorcum.
- Dogruel, L., Masur, P., & Joeckel, S. (2022). Development and validation of an algorithm literacy scale for internet users. *Communication Methods and Measures*, 16(2), 115–133.
- PHAROS. (2020). *Corona gedragsmaatregelen*. Geraadpleegd van <https://www.pharos.nl/wp-content/uploads/2020/07/Corona-gedragsmaatregelen-onderzoek-Pharos-Erasmus-2020.pdf>
- Rijksoverheid. (2018). *Nationaal Preventieakkoord*. Geraadpleegd December 29, 2023, van: <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/gezondheid-en-preventie/documenten/convenanten/2018/11/23/nationaal-preventieakkoord>